

розділ перший

Перші п'ять років свого життя Алма Віттекер справді була скромним подорожнім у цьому світі – всі ми в малих літах не більш як подорожні – отож її життя поки що не було ані шляхетне, ані надто цікаве: незугарне дівчатко збавило цей час без недуг і прикрих випадків, серед розкоші, майже не званої в тогочасній Америці, навіть у заможній Філадельфії. А поки дівча підросте й знову прикує до себе нашу увагу, варто розповісти історію про те, як її батькові вдалося збити такі фантастичні статки. Бо року 1800-го то була не менша дивовижа, як і в усі інші часи, щоб неграмотний чоловік із бідної родини став найбагатшим жителем міста, а отже, шлях, яким Генрі Віттекер дістався до багатства, безперечно, вельми цікавий – хоч, може, й не шляхетний, чого й сам Генрі не заперечував би.

Генрі Віттекер народився року 1760-го в Ричмонді, селі на Темзі трохи вище за течією від Лондона. Він був наймолодшим сином у злиденній родині, де й без нього

вже вистачало дітлашні. Хлопчик виріс у двох тісних кімнатчинах із глиняною долівкою й такою-сякою сте-лею. У горщиках на печі майже щоднини щось та й буль-котіло, матір з чаркою не зналася, батько на сімейство руки не піднімав — одне слово, супроти інших тогочас-них родин жили вони пишно. Мати навіть мала за ха-тою клаптик землі, де, мов істинна пані, вирощувала за-для краси сокирки й люпин. Але сокирками й люпином Генрі було не здурити. Він змалечку спав коло стіни, за якою рохкали свині, й не бувало в його житті й хвилини, щоб злидні не завдавали йому сорому.

Хтозна, чи ображався б Генрі так сильно на свою долю, якби довкола не ясніло багатство, що на його тлі власна вбогість колола очі — проте хлопчак бачив довкруг не тільки статки, а й королівську розкіш. У Ричмонді височів палац, а навколо нього — прогулянкові сади, що звалися садами К'ю. Ними дбайливо й зі знанням справи опікува-лася принцеса Августа, яка привезла зі собою з Німеччи-ни цілий почет садівників, охочих перетворити справж-ні, скромні англійські луки на бутафорний царський ландшафт. На літо туди перебирався її син, майбутній король Георг III. Зійшовши на трон, Георг постановив собі перетворити К'ю на ботанічний сад, гідний будь-якого зі своїх суперників на континенті. Англійці — на своєму холодному, мокрому, відірваному від світу острові — пас-ли в ботанічному ділі задніх, і Георг III заповзвся наздог-нати Європу.

Батько Генрі служив у садах К'ю садівником. Просто-душний чолов'яга, він користав повагою своїх господа-рів — утім, не більшою за ту, що на неї заслуговує вся-кий простий собі садівник. Містер Віттекер мав дар до

збирання плодів — і глибоку шанобу до дерев. («На відміну від інших, — казав він, — вони віддячують землі за турботу».) Якось він урятував улюблену яблуню короля, прищепивши паросток хворого деревця до міцнішого стовбура й добре замазавши те місце глиною. Щепа того ж року вродила, а невдовзі з неї можна було натрусити не один кошик яблук. За це диво король власною персоною охрестив містера-Віттекера «Яблуневим Чаклуном».

Попри непересічні таланти, Яблуневий Чаклун був звичайнісіньким собі чоловіком, що взяв собі за дружину сором'язливу жіночку, а втім, якимось робом привели вони на світ шістьох відчайдушних шибайголів (одного з яких кликали не інакше як «Гроза Ричмонда», а двійко його братчиків віддали Богу душу, махаючи кулаками в тавернах). Генрі, хоч і наймолодший, був серед них найбільший зірвіголова — та й по-іншому не могло бути, раз йому не судилося скінчити так, як його братам. То був упертий і живучий миршавий хлопчисько, сухоребрый відчайдух, який, зціпивши зуби, терпів стусани від своїх братчиків, й безстрашно підставляв себе під сокиру, коли його хто до цього під'юджував. Навіть тримаючись осібно від своїх братів, Генрі був збитошним дослідником, палієм заборонених вогнищ, пересмішником, який гасав дахами і брав на кпини добропорядних господинь, грозою дітлашні, хлопчиськом, який нікого б не здивував, якби дав сторчака з церковної дзвіниці чи втонув у Темзі, — але волею випадку доля ця його оминула.

Однак, на відміну від своїх братів, Генрі мав рису, що згладжувала його бешкетну натуру. А точніше, дві риси:

мав кебету в голові й цікавився деревами. Обоожнювати дерева, як його батько, він не обоожнював, але інтерес до них виявляв, позаяк належали вони до тих небагатьох предметів у його злиденному світі, що їх можна було легко пізнати, а досвід уже підказував Генрі, що знання вивищують одних людей перед іншими. Коли хто хоче й далі жити (а Генрі хотів), і коли хто хоче рано чи пізно збити сякі-такі статки (а Генрі хотів), то все, що можна вивчити, треба вивчити. Латина, каліграфія, стрільба з лука, їзда на конях, танці — все то було недосяжне для Генрі. Зате в нього були дерева — і батько, Яблуневий Чаклун, який терпеливо взяв на себе клопіт навчити сина всього, що знав сам.

Ось так Генрі опанував усі садівничі знаряддя — глину, смолу з воском, ножі — та премудрощі: брунькування, стеблуння, розщеплення, насадження й розважливе обрізання. Він навчився пересаджувати дерева навесні, коли земля волога й щільна, й восени, коли ґрунт пухкий і сухий. Дізнався, як підпирати й захищати абрикоси від вітру, як вирощувати в оранжереї цитрусові, як обкурити агрус, щоб позбутися борошнистої роси, як позрізати засохле гілля зі смоківниць, а коли не вартує завдавати собі такого клопоту. Навчився оббирати понищену кору зі старого дерева й зрізати його без щему в серці й жалю до самого пня, щоб іще з десятків весен з нього знову пробуджувалося життя.

Генрі чимало почерпнув від свого батька, та все ж соромився його, вважаючи слабодухом. Якщо містер Віттекер на правду Яблуневий Чаклун, міркував собі Генрі, то чому прихильність самого короля не озолотила його? Дурні, й то багатіють — і таких багато. Чому Віттекери